

УДК: 373.21

DOI 10.33514/1694-7851-2025-4/1-189-195

Айтымбет кызы А.

тарых илимдеринин кандидаты, доценттин м.а.
И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети
Бишкек ш.

КЫРГЫЗСТАНДАГЫ МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ БИЛИМ БЕРҮҮНҮН СОЦИО- МАДАНИЙ ЭЛЕМЕНТТЕРИ

Аннотация. Бул макалада бүгүнкү күндө өлкөдө мектепке чейинки билим берүү жөн гана билим берүү менен гана эмес, муундардын уландысын жана коомдун туруктуу өнүгүшүн камсыз кылган инсандын маданий жана жарандык өнүгүүсүнүн пайдубалы катары каралган. Автор айткандай, мектепке чейинки билим берүү баланын инсандыгын, дүйнө таанымын жана коомго жана маданиятка болгон мамилесин калыптандырууда маанилүү ролду ойнойт. Кыргызстанда бала тарбиялоо кыргыз элинин бай социомаданий мурастарынын дагы мааниси чон.

Социомаданий элементтер - бул баланын социалдык жана маданий чөйрөсүн калыптандыруучу баалуулуктар, каада-салттар, тил, үрп-адаттар, жүрүм-турум үлгүлөрү жана адеп-ахлак нормалары. Мектепке чейинки билим берүүдө бул элементтер баарлашуу, оюн, эмгек, искусство жана үй-бүлөлүк салттар аркылуу чагылдырылат

Автордун пикири боюнча, Кыргызстандагы мектепке чейинки билим берүүнүн социалдык-маданий элементтери маданий жана адеп-ахлактык баалуулуктарды өткөрүп берүүнүн, баланын инсандыгын жана жарандык инсандыгын калыптандыруунун маанилүү механизми болуп саналат. Тил, каада-салттар, фольклор жана үй-бүлөлүк баалуулуктар аркылуу балдар улуттук маданият менен таанышып, башка элдерди сыйлоону үйрөнүшөт. Эки тилдүү окутуу тилди үйрөтүү менен гана чектелбестен, ар улуттун каада-салттарын жана маданиятын урматтоону да калыптандырат. Көптөгөн бала бакчаларда улуттар аралык ынтымакты жана толеранттуулукту өнүктүрүүчү эки тилдүү программалар (кыргыз жана орус) колдонулат.

Ошентип, мектепке чейинки билим берүү улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарга негизделген жарандык иденттүүлүктүн баштапкы формалары калыптанган биринчи социалдык чөйрөгө айланат.

Негизги сөздөр: мамлекет, коом, маданият, инсан, жаран, мектепке чейинки билим берүү мекеме, социомаданий элементтер, иденттүүлүк.

Айтымбет кызы А.

кандидат исторических наук, и.о. доцента
Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КЫРГЫЗСТАНЕ

Аннотация. В данной статье дошкольное образование в современной стране рассматривается не только как образование, но и как основа культурного и гражданского

развития личности, обеспечивающая преемственность поколений и устойчивое развитие общества. По мнению автора, дошкольное образование играет важную роль в формировании личности ребёнка, его мировоззрения, отношения к обществу и культуре. Воспитание ребёнка в Кыргызстане также имеет большое значение в связи с богатым социально-культурным наследием кыргызского народа.

Социально-культурные элементы – это ценности, традиции, язык, обычаи, модели поведения и моральные нормы, которые формируют социально-культурную среду ребёнка. В дошкольном образовании эти элементы находят отражение через общение, игру, труд, искусство и семейные традиции.

По мнению автора, социально-культурные элементы дошкольного образования в Кыргызстане являются важным механизмом передачи культурных и нравственных ценностей, формирования личности и гражданской идентичности ребёнка. Через язык, традиции, фольклор и семейные ценности дети познают национальную культуру и учатся уважать другие народы. Билингвальное образование не ограничивается обучением языку, но и формирует уважение к традициям и культуре каждого народа. Во многих детских садах используются двуязычные программы (кыргызско-русские), которые способствуют развитию межэтнического согласия и толерантности.

Таким образом, дошкольное образование становится первой социальной средой, в которой формируются начальные формы гражданской идентичности, основанной на национальных и общечеловеческих ценностях.

Ключевые слова: государство, общество, культура, личность, гражданин, дошкольное образовательное учреждение, социокультурные элементы, идентичность.

A. Aitymbet kyzy

candidate of Historical Sciences, Acting Associate Professor

Kyrgyz State university named after I. Arbaev

c. Bishkek

SOCI-CULTURAL ELEMENTS OF PRE-SCHOOL EDUCATION IN KYRGYZSTAN

Annotation. This article considers preschool education in the country today not only as education, but also as the foundation of cultural and civic development of the individual, ensuring the continuity of generations and the sustainable development of society. As the author says, preschool education plays an important role in shaping the child's personality, worldview, and attitude to society and culture. Raising a child in Kyrgyzstan is also of great importance due to the rich socio-cultural heritage of the Kyrgyz people.

Socio-cultural elements are values, traditions, language, customs, patterns of behavior and moral norms that shape the child's social and cultural environment. In preschool education, these elements are reflected through communication, play, labor, art, and family traditions.

According to the author, the socio-cultural elements of preschool education in Kyrgyzstan are an important mechanism for transmitting cultural and moral values, forming the child's personality and civic identity. Through language, traditions, folklore and family values, children learn about national culture and learn to respect other peoples. Bilingual education is not limited to teaching the language, but also forms respect for the traditions and culture of each nation. Many kindergartens use bilingual programs (Kyrgyz and Russian) that develop interethnic harmony and tolerance.

Thus, preschool education becomes the first social environment in which the initial forms of civic identity based on national and universal human values are formed.

Key words: state, society, culture, individual, citizen, preschool educational institution, socio-cultural elements, identity.

2025-жылдын биринчи жарым жылдык Улуттук статистикалык маалыматтарына ылайык Кыргызстанда мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын саны бир жыл ичинде 85ке көбөйүп, жалпысы 1 997ге жетти. Анын ичинен 1 583 – мамлекеттик жана муниципалдык, 251 – менчик мекемелер. Бул жалпы балдардын 44,3% мектепке чейинки билим менен камтылганын билдирет, 56% дагы камтылбай турат [1, 43-б.]

Мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин түрлөрүн белгилесек, типтүү, кыска мөөнөттүү, үй-бүлөлүк, өнүктүрүү борборлору ж. б. бар, бирок алардын ичинен **"атайын адистештирилген"** деп түшүнүлө турган конкреттүү категориядагы балдарды камтыган **37 балдар бакчалары бар.**

Мектепке чейинки билим берүү 3-6 жаш курагындагы балдарды камтыйт. Мектепке чейинки курак – бул баланын мээси эң активдүү өнүккөн мезгил. Бул куракта алынган билим жана көндүмдөр – анын келечектеги мектептеги ийгилигинин негизи болуп саналат. Ал эми, мектепке чейинки билим берүү – баланын өмүрүндөгү эң маанилүү жана жооптуу этаптардын бири. Бул куракта бала дүйнөнү таанып-билүүгө, социалдык байланыш түзүүгө, эмоцияларын башкарууга жана алгачкы билимге ээ болууга үйрөнөт. Дал ушул негизги көндүмдөрдүн калыптанышы анын келечектеги билим алуу ийгилигине түздөн-түз таасирин тийгизет. Коомчулукка белгилүү болгондой, мектепке чейинки билим берүүнүн негизги максаты– ар бир баланын жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, анын жеке жөндөмүн өнүктүрүү, коомго аралашуусуна жардам берүү жана мектепке ийгиликтүү даярдоо. Мектепке ийгиликтүү даярдоодо төмөнкү негизги багыттар өзгөчө орунду ээлеш керек:

1. **Когнитивдик өнүгүү** – баланын аң-сезимин, ой жүгүртүүсүн, элестетүүсүн жана эс тутумун өнүктүрүү;
2. **Социалдык көндүмдөрдү калыптандыруу** – башка балдар жана чоңдор менен мамиле курууну үйрөтүү;
3. **Тил жана коммуникативдик өнүгүү** – тилди түшүнүү жана өз оюн жеткиликтүү билдирүү көндүмдөрүн өнүктүрүү;
4. **Физикалык өнүгүү** – майда жана чоң моторика көндүмдөрүн өркүндөтүү;
5. **Эмоционалдык тарбия** – өзүн-өзү түшүнүү, башкаларды түшүнүү, эмоцияларды башкаруу көндүмдөрүн калыптандыруу.

Ал эми жалпысынан алсак, бүгүнкү күндө өлкөдө мектепке чейинки билим берүү жөн гана билим берүүнүн бир этабы эмес, муундардын уландысын жана коомдун туруктуу өнүгүшүн камсыз кылган инсандын маданий жана жарандык өнүгүүсүнүн пайдубалы болуп саналат. Бул пайдубал мектепке чейинки мекемелерде билим алган бала 1-класска барган учурда:

- Түшүнүктүү сүйлөй алышы зарыл;
- Ар кыл нускамаларды түшүнүп, аткара алышы;
- Жөнөкөй логикалык тапшырмаларды чече билиши;
- Өзүн-өзү тейлей алышы;
- Башкалар менен бирге иштей билиши керек.

Мунун баары бала бакчада калыптануусу зарыл болгон көндүмдөр. Бул көндүмдөр мектепке чейинки билим берүү баланын инсандыгын, дүйнө таанымын жана коомго жана маданиятка болгон мамилесин калыптандырууда маанилүү ролду ойнойт.

Мектепке чейинки билим берүү баланын инсандыгын, дүйнө таанымын, коомго жана маданиятка болгон мамилесин калыптандырууда маанилүү ролду ойнойт. Кыргызстанда бала тарбиялоо жалпы кабыл алынган педагогикалык принциптерге гана эмес, ошондой эле кыргыз элинин бай социомаданий мурасын да камтыйт. Мектепке чейинки билим берүүдөгү социомаданий элементтер балдардын улуттук өзгөчөлүгүн, адеп-ахлактык баалуулуктарын өнүктүрүүгө жана өлкөнүн маданий ар түрдүүлүгүнө урматтоого салым кошот [2, 87-б.]. Анткени, социомаданий элементтер - бул баланын социалдык жана маданий чөйрөсүн калыптандыруучу баалуулуктар, каада-салттар, тил, үрп-адаттар, жүрүм-турум үлгүлөрү жана адеп-ахлак нормалары. Мектепке чейинки билим берүүдө бул элементтер баарлашуу, оюн, эмгек, искусство жана үй-бүлөлүк салттар аркылуу чагылдырылат.

Андактан, кыргыз бала бакчаларында балдарды улуттук маданият менен тааныштырууга чоң көңүл бурулу зарыл. Бирок, Кыргызстан 80ден ашык этникалык топтордун өкүлдөрүнүн мекени болуп саналат, бул эки тилдүү мектепке чейинки билим берүүнү маданий биримдиктин маанилүү факторуна айлантат.

Бул факторлор Кыргызстандагы мектепке чейинки билим берүүнүн социалдык-маданий элементтери баланын руханий, адеп-ахлактык, маданий жана жарандык инсандыгын өнүктүрүүнүн маанилүү бөлүгү болуп саналгандыктан, коом бул элементтерди сактоо жана өнүктүрүү улуттук инсандыкты, маданий ар түрдүүлүктү жана кыргыз коомунун гармониялуу келечегин чыңдоо үчүн маанилүү экендигин баамдашы зарыл.

Мектепке чейинки билим берүү социалдык-маданий элементтеринин негизинде баланын жарандык инсандыгын калыптандыруунун маанилүү механизми катары тил, каада-салттар, фольклор жана үй-бүлөлүк баалуулуктар аркылуу балдар улуттук маданият менен таанышып, башка элдерди сыйлоону үйрөнүшөт [3, 12-б.].

Кыргызстандагы мектепке чейинки билим берүүнүн социомаданий элементтерине төмөнкүлөр кирет:

- кыргыз элинин руханий жана адеп-ахлактык баалуулуктары;
- маданияттар аралык билим берүү жана жарандык иденттүүлүк.
- баланын улуттук инсандыгын калыптандыруу;
- жүрүм-турумдун адеп-ахлактык жана маданий нормаларын өнүктүрүү;
- көп улуттуу коомдо социалдашуу.

Алар балдарда өз элине таандык болуу сезимин, башкалардын маданиятын урматтоону жана көп улуттуу гармониялуу коомдо жашоого даярдыкты өнүктүрөт. Улуттук жана маданий салттар билим берүүнүн пайдубалы катары Кыргызстанда мектепке чейинки билим берүү улуттук салттарга жана маданий мурастарга негизделген.

Мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде улуттук элементтер төмөнкүдөй иш-чаралар аркылуу ишке ашат:

- Элдик жомоктор, макал-лакаптар, уламыштар менен тааныштыруу;
- Улуттук майрамдарды (Нооруз, Тил күнү, Эгемендүүлүк күнү, Эселер күнү ж.б.) белгилөө;
- Кыргыз музыкасы, бийлери жана улуттук оюндарын үйрөнүү;
- Үй-бүлөгө, улууларга жана туулган жерге болгон урматты өнүктүрүү.

Бул иш-аракеттер аркылуу балдар өз элинин маданиятын сыйлап, башка элдерге толеранттуу мамиле кылууга үйрөнүшөт [4, 170-б.].

Мектепке чейинки куракта балдар өздөрүн үй-бүлөнүн, бала бакчанын жана коомдун бир бөлүгү катары түшүнө башташат. Алгачкы жарандык инсандык сезимдер калыптана баштайт. Жарандык инсандык счезимдер төмөнкү баалуулуктар аркылуу калыптанат:

- Өз үйүнө, айылына, туулган жерине сүйүү;
- Мамлекеттик символдорго урмат;
- Кыргызстандын жараны катары таандык болуу сезими;
- Башка элдерге жана маданияттарга достук жана урмат мамиле.

Мугалимдер балдарга боорукердик, жоопкерчилик жана өз жерине болгон сүйүү сыяктуу сапаттарды үйрөтүшөт. Бул – келечектеги жарандык иденттүүлүктүн пайдубалы.

Кыргыз маданиятында баланы үй-бүлө тарбиялоодо борбордук орунду ээлейт. "Тарбия" (билим берүү) түшүнүгү баланын үй-бүлө жана коом менен тыгыз байланышта руханий жана адеп-ахлактык өнүгүүсүн билдирет.

Мектепке чейинки мекемелер "үч күч" - бала - ата-эне - мугалим (бала - ата-эне - мугалим) принцибин ишке ашырып, үй-бүлөлүк жана коомдук тарбиянын үзгүлтүксүздүгүн камсыз кылат.

Үй-бүлө жана коомчулук социомаданий билим берүүнүн катышуучулары катары аныкталат. Анткени, кыргыз маданиятында **“тарбия үйдөн башталат”** деген түшүнүк калыптанган. Ата-энелер бала бакчанын жашоосуна активдүү катышышат: алар иш-чараларга, биргелешкен майрамдарга катышышат.

Мектепке чейинки мекемелер “үч күч” принцибин негизинде өздөрүнүн ишмердүүлүгүн жүргүзүшөт. **Бала – ата-эне – мугалим.** "Үч күч" (үч күч) – бала-ата эне-мугалим башкача айтсак бала-ата-эне-мугалим принциби колдонулат дагы комплекстүү билим берүүнү камсыз кылат. Бул алкакта, «Энелер мектеби» программасы өзгөчө келечектүү. Ал үч катышуучунун – мугалимдердин, башталгыч класстын окуучуларынын жана ата-энелердин – билим берүү жана өнүктүрүү программаларына катышуусун жана биримдигин камсыз кылат. Ал өлкө боюнча 70 мектепке чейинки билим берүү мекемесинде ишке ашырылган. "Энелер мектеби" программасынын аркасында болжол менен 2000 ата-эне бала багуу көндүмдөрү боюнча окутулуп, 1500 бала бул программа аркылуу мектепке чейинки билим алган. "Коомчулукка негизделген эрте балалыкты өнүктүрүү" программасы Азия өнүктүрүү банкынын колдоосу менен иштелип чыккан жана ишке ашырылууда. Кыргызстан көп улуттуу өлкө болгондуктан, бала бакчаларда толеранттуулук жана достук маанилүү багыт болуп саналат. Балдар ар түрдүү элдердин маданияты менен таанышып, “кыргыз баласы” катары гана эмес, Кыргызстандын жараны катары өзүн таанып баштайт. Бул шарттар мектепке чейинки билим берүүгө өзгөчө көңүл бурулуп жаткандыгын айгинелейт десек болот. Айрым ата-энелер бала бакчага баруунун таптакыр кажети жок деп эсептешет. Бул туура эмес. Анткени, бала бакча билим берүү иш-чараларын жана мектепке жакшы даярдыкты камсыз кылуу менен гана чектелбестен, баланын социалдык өнүгүүсүн да камсыздайт.

Кыргызстанда билим берүү системасына көп тилдүүлүктү киргизүү боюнча алгачкы аракет 2000-2004-жылдары болгон. Швейцариялык SIMERA уюму, кийинчерээк Тил-Дил ассоциациясы Бишкектеги жана Жалал-Абад, Нарын, Ош жана Чүй облустарындагы бала бакчаларда жана башталгыч мектептерде эки жана үч тилдүү билим берүү моделдерин ишке ашырган. Методология ийгиликтүү сыналып, мугалимдер окутулган, бирок бул демилге

билим берүү системасында ишке ашырылган эмес; иш-чаралар мамлекеттик уюмдардын жана жеке мектептердин деңгээлинде гана жүргүзүлгөн.

2025-2026 жаңы окуу жылынан баштап бала бакчалар бир жаштан беш жашка чейинки балдар үчүн жаңыртылган окуу программалары боюнча иштей баштады. Жаңыртылган окуу программаларында мугалимдерге балдарды социалдаштыруу, негизги окуу көндүмдөрүн өнүктүрүү жана коопсуз билим берүү чөйрөсүн түзүү милдети жүктөлгөн. Мамлекеттик балдар бакчаларында окутуу орус жана кыргыз тилдеринде жүргүзүлөт. 2023-жылдын июнь айында мамлекеттик тил жөнүндө жаңы мыйзам кабыл алынып, анда сот иштеринде, мамлекеттик кызматта, жарнамада, маалымат каражаттарында жана билим берүүдө кыргыз тилин колдонуу талаптары катаалдаштырылган. Кыргызстанда мамлекеттик эки тилдүү бала бакчалар түзүлгөндүктөн окуу жана тарбиялык иштер кыргыз жана орус тилдеринде болууда. Бүгүнкү күндө Кыргызстанда 70тен ашык эки тилдүү бала бакча бар. Алардын максаты - балдардын коомго оңой ыңгайлашуусуна жардам берүү. Бул мектепке чейинки билим берүү мекемелеринин ар биринде ресурстук борборлор түзүлгөн. Мугалимдер мектепке чейинки билим берүүдө көп тилдүү системаны ишке ашырууга аракеттерди кылышууда. Кыргызстандагы мектепке чейинки билим берүү – бул улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарды камтыган биринчи социалдык чөйрө.

Мисалга алсак, Бишкек шаарындагы «Алтын Бешик», «Почемучка», «Умничка» жана башка кош тилдуу бала бакчалар бар. Бул бакчалардын стратегиялык максаттары эки тилди комбинациясын кенири колдонуу менен өз ишмердиктерин алып барышат [5, 257-6.] Эки тилдүү мектепке чейинки билим берүү мекемелери – бул билим берүү жана окутуу эки тилде (көбүнчө кыргыз жана орус тилдеринде), ал эми айрым аймактарда кыргыз жана өзбек же орус жана тажик тилдеринде жүргүзүлгөн бала бакчалар. Бул, мектепке чейинки мекемелердин негизги максаты – келечекте эки тилде тең эркин сүйлөгөн жана өз өлкөсүнүн маданий ар түрдүүлүгүнө урмат көрсөткөн эки тилдүү инсандарды тарбиялоого багытталган. Ошондуктан, тилдин социалдык-маданий фактор катары ролу өсүп келе жаткандын муундун коомдук ан-сезиминин калыптанышында чон роль ойнойт десек болот. Анткени, кыргыз тили жөн гана баарлашуу каражаты эмес, ошондой эле улуттук маданияттын алып жүрүүчүсү. Ар бир тарбиячы мектепке чейинки мекемедеги ар кандай этникалык топтордон чыккан балдардын маданияттар аралык баарлашууну сактап калышын камсыз кылуу үчүн эки тилдүү программаларды (кыргыз жана орус) ишке ашырылында негизги салым кошушат [6, 43-6.].

Эки тилдүү балдар мекемелери улуттук маданиятты сактоого жана өнүктүрүүгө, ар кандай тилдерге жана каада-салттарга урмат көрсөтүүнү калыптандырууга жана кыргыз жарандарынын толеранттуу жана патриоттук муунун калыптандырууга салым кошот.

Баарыбызга маалым болгондой, Кыргызстан – 80ден ашык этностун мекени. Ошондуктан эки тилдүү, негизине, кыргыз жана орус тилдериндеги балдар бакчалары, мектепке чейинки билим берүү маданий биримдикти чыңдоонун маанилүү факторы болуп саналат. Мындай бала бакчалардын максаты – эки тилде тең эркин сүйлөгөн, өз өлкөсүнүн маданий ар түрдүүлүгүн урматтаган инсандарды тарбиялайт. Эки тилдүү окутуу тилди үйрөтүү менен гана чектелбестен, ар улуттун каада-салттарын жана маданиятын урматтоону да калыптандырат [7, 88-6.]. Көптөгөн бала бакчаларда улуттар аралык ынтымакты жана толеранттуулукту өнүктүрүүчү эки тилдүү программалар (кыргыз жана орус) колдонулат.

Мектепке чейинки билим берүү «Дастан», №165, №32 «Жомок», "Кылым мурасы", "Билим Булагы" мекемелеринде үзгүлтүксүз тематикалык жумалыктарды – "Кыргыз эл жомоктору", "Менин үй-бүлөм", "Энелер күнү" – уюштурушат, анда балдар оюн жана

чыгармачылык аркылуу маданиятты изилдешет. Балдар өздөрүн коомдун, үй-бүлөнүн, бала бакчанын жана өлкөнүн бир бөлүгү катары түшүнө башташат. Бул балдар бакчалары, балдардын жарандык инсандыктын сезимдеринин калыптанышына салым кошушуда.

Башкача айтканда, мектепке чейинки курактагы балдар жарандык жоопкерчиликтин эмоционалдык негизин – өз өлкөсүнө сыймыктануу жана айланасындагыларга урматтоону өнүктүрүшөт.

Кыргызстан көп улуттуу өлкө, ошондуктан элдер арасында толеранттуулукту жана достукту өнүктүрүү маанилүү багыт болуп саналат.

Балдар республикада жашаган ар кандай этностордун маданияты менен тааныштырылып, башка салттарга жана маданияттарга урматтоо сезимин туудурат.

Ошентип, балдар өздөрүн кыргыз катары гана эмес, көз карандысыз Кыргызстандын жарандары катары да түшүнүшө баштаган сезимдерди калыптандыра башташат.

Мамлекеттик символдор, улуттук майрамдар, фольклор жана Кыргызстандын жаратылыш чөйрөсү менен таанышуу аркылуу балдар өз мекени жана эли жөнүндө алгачкы түшүнүктөрүн, өз өлкөсүнө сыймыктануу сезимин жана жакын жерде жашаган адамдарга урматтоо сезимин өнүктүрүшөт. Бул сапаттар келечектеги жарандык иденттүүлүктүн пайдубалын түзөт.

Мугалимдер балдарга келечектеги жарандыктын пайдубалы болгон боорукердик, жоопкерчилик, адилеттүүлүк жана өз жерине болгон сүйүү сыяктуу сапаттарды сиңирүүгө умтулушат. Мектепке чейинки билим берүү мекенди, коомду жана маданиятты алгачкы түшүнүүнү калыптандырат.

Ошентип, мектепке чейинки билим берүү улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарга негизделген жарандык иденттүүлүктүн баштапкы формалары калыптанган биринчи социалдык чөйрөгө айланат.

Ал эми социалдык чөйрө балдарга өз тамырларын түшүнүүгө жана өз элине таандык экендиги менен сыймыктанууга жардам берет.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Социальные тенденции Кыргызской Республики [Текст]. – Бишкек: [б.и.], 2025. – 85 с.
2. Усманова Н. Семья как начальный этап воспитания ребенка – Алма-Ата: 2022. – 130 с.
3. Мирзаирова Д. Системы интерактивного обучения дошкольного образования – М., 2019. – 220 с.
4. Абдыкадыров К.Д., Элдик тарбия салттары жана жаш муундарда толеранттуулукту калыптандыруу Б., // И.Арабаев ат. КМУнун Жарчысы, №4/2, 2024, – 163-172-бб.
5. Албанбаева Дж.О. Важность отслеживания успехов и адаптации студентов первого курса в области экономики. – Б.// Вестник КГУ им. И.Арабаева, №4, 2023. – С. 262-269
6. Мамбетакунов А. Балдар мекемелериндеги окуу программаларынын өзгөчөлүктөрү . – Бишкек:, 2022. – 155 б.
7. Коломейцев, Н. Билингвизм в дошкольных учреждениях. – Алмата, 2021. – 150 с.

Рецензент: тарых илимдеринин кандидаты, доцент Чаргынов Т.Т.

Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети